

6. Schelhaas Ch. „Lernen durch Lehren“ für einen produktions- und handlungsorientierten Fremdsprachenunterricht. – Tectum Verlag: Marburg, 2003. – 103 S.

Анотація

У статті розглядається проблема підготовки викладача іноземних мов у Німеччині, здійснюється ретроспективний аналіз методів навчання іноземних мов та їх порівняння з вітчизняними підходами.

Аннотация

В статье рассматривается проблема подготовки преподавателя иностранных языков в Германии, осуществляется ретроспективный анализ методов обучения иностранным языкам и их сравнение с отечественными подходами.

Summary

The article focuses on proving the problem of training of high school teachers of foreign languages in Germany, deals with the retrospective analysis of training methods of foreign languages and the comparison them to our own approaches.

Ключові слова: теоретико-методичні засади, викладач іноземної мови, Німеччина, підготовка викладача іноземної мови.

Ключевые слова: теоретико-методические основы, преподаватель иностранного языка, Германия, подготовка преподавателя иностранного языка.

Key words: theoretical-methodical principles, a high school teacher of foreign language, Germany, training of a high school teacher of foreign language.

Подано до редакції 17.09.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Булкавою Н.Б.

УДК 37(430)(09):5

©2012

Бондаренко Ю.О.

ІДЕЯ ПРИРОДОВІДПОВІДНОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЦІ А. ДІСТЕРВЕГА

Постановка проблеми у загальному вигляді... В сучасних умовах перетворень суспільно – політичного ладу України пріоритетного значення набуває розбудова освіти на гуманістичних і демократичних началах. У Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національній доктрині розвитку освіти визначено стратегічні завдання реформування освіти, серед яких: відхід від авторитарної педагогіки, створення умов для формування активної, самостійної, відповідальної особистості, здатної до саморозвитку; забезпечення умов для реалізації та самореалізації сутнісних сил дитини в різних видах її діяльності. Важливу роль у виконанні перерахованих завдань у навчально-виховних закладах відіграє природовідповідне виховання.

Ідея природовідповідного виховання є однією з фундаментальних у дидактиці й теорії виховання. Поряд з іншими чинниками вона визначає зміст освіти, методи, засоби навчально – виховного процесу, обсяг матеріалу, що вивчається, його складність, темп викладу й ефективність засвоєння. Принцип природовідповідності передбачає, що зміст, форми й методи навчання мають відповідати віковим та індивідуальним особливостям учня. Отже, педагог у своїй діяльності повинен керуватися чинниками природного розвитку вихованця.

Ще на зорі наукової педагогіки чітко вималювалася проблема вибору такої основи, на якій можна було б побудувати міцну споруду педагогічної науки. За аналогією з математикою це мала би бути аксіома, яка стала б пояснювальним началом та підґрунтям усіх педагогічних явищ, процесів, фактів. Таким підґрунтям було обрано принцип природовідповідності.

Вивчення дитини, її природного розвитку як педагогічна проблема має пряму залежність від особливостей інтерпретації сутності, мети, завдань і способів виховання у певних історичних періодах і пройшло декілька етапів становлення. Розв’язання цих проблем шукають і шукали освітяни багатьох країн світу. Найбільш результативно ці проблеми вирішуються в державах з високим економічним рівнем розвитку: Німеччині, Великій Британії, Франції, США, Швеції, Данії, Фінляндії та інших.

Для кращого усвідомлення значення природовідповідного виховання в сучасній школі необхідно дослідити історію цього питання, місце, яке відводилось йому в педагогіці.

На наш погляд досить конструктивно цю проблему проаналізував німецький педагог А. Дістервег.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... На основі аналізу історико-педагогічної літератури з питань природовідповідного виховання в німецькій педагогіці ми мали можливість простежити рівень досліджуваності проблеми та аспекти, які цікавили науковців.

Різним аспектам ідеї природовідповідного виховання в історії педагогіки присвячені праці українських дослідників – О. Александрової, В.Литвинової, Д.Наливайка, М.Бобак. В цих роботах охарактеризовано погляди

представників німецьких педагогічних течій на природовідповідне виховання. Ці вчені виділяють природовідповідне виховання як основну рису німецьких педагогічних течій кінця XVIII – XIX століття.

В більш сучасних українських педагогічних джерелах проблема природовідповідного виховання досліджувалась Д. Дементьєвою, О. Папач, Т. Абрамян, Н. Вахрушевою, С. Митросенко, В. Пікельною, А. Пінським. В цих дослідженнях особлива увага приділялась принципам навчання, які є основою для природовідповідного виховання.

Значний внесок в розробку моделі освіти, яка орієнтована на розвиток природовідповідного виховання внесли праці Н.А. Алексєєва, Д. А.Белухіна, І.Б. Котової, С.В. Кульневича, А.Н. Шиянової, В.В. Серікової.

Погляди на ідеї природовідповідного виховання в німецькій педагогіці кінця XVIII – XIX століття, її окремі аспекти викладені в навчальних посібниках з історії педагогіки А. Джуринаського, М. Левківського, О. Микитюк, О. Піскунова.

Дослідженню педагогічних поглядів А. Дістервега присвячені наукові статті Г. Корнетова, О. Бабіної, Н. Черняхової, але в них основна увага приділялась не вивченню принципу природовідповідності у педагогіці Дістервега, а аналізу вимог до вчителя у педагогічній спадщині педагога.

Формулювання цілей статті... Отже, на основі аналізу наукової літератури ми виявили, що спеціального дослідження, яке б вивчало питання природовідповідного виховання у педагогічній теорії А. Дістервега на сьогодні немає. Тому мета нашого дослідження – на основі аналізу першоджерел та наукової літератури окреслити особливості трактування природовідповідного виховання в педагогічній спадщині А.Дістервега.

Виклад основного матеріалу дослідження... Уведення у педагогіку принципу природовідповідності належить Я. Коменському. Чеський педагог виділив зовнішні ознаки природовідповідності, відповідності природі у формі природонаслідування, тобто наслідування зовнішнім природним формам.

Істотний крок у розумінні принципу природовідповідності зробив Й. Песталоцці, акцентуючи увагу на внутрішній природі людини, розуміючи природо- відповідність як відповідність природі дитини.

Досить ґрунтовно ця проблема розглядалась в педагогічних поглядах Фрідріха – Вільгельма – Адольфа Дістервега. Про природовідповідність німецький педагог сказав: “це має бути вищий головний принцип, який не може бути виведений і який не потребує доведення. Бо якби його можна було довести, то його можна було б вивести з інших положень, отже тоді він сам не був би вищим, а, отже – головним, тобто аксіомою” [4, с. 207]. Якби він вимагав доведення, то за його висловом, він би мав “відбиток невизначеності”, тобто, мав би характер імовірного. А це означало б, що на основі такого положення не можна було б побудувати споруду педагогіки.

У своєму “Посібнику для освіти німецьких вчителів” Дістервег сформулював цілу систему дидактичних принципів та правил, які відображують в цілому його погляди на розумову освіту школярів, яка була основана на принципі природовідповідності. В своїй праці педагог писав: “Навчай природовідповідно!” [5, с. 360]. Він вважав, що навчання повинно узгоджуватися з людською природою і законами її розвитку. Це головний, вищий закон всякого навчання. Якщо можна довести, що відомий спосіб навчання, метод і т. п. є природовідповідним, то цим доведена його правильність. І, навпаки, доводиться визнати, що те, що суперечить природі дитини і протиприродне, є безумовно непридатним. Тому як для лікаря, так і для вихователя найважливішим пізнати природу людини взагалі і в окремому випадку, щоб правильно служити її властивостям і намаганням. Можна чинити опір її бажанням, пересікати в деяких випадках частково або повністю її намагання, можна наказати їм зникнути, але це даремно. Вони будуть продовжувати своє існування пригнічені, завжди вириватимуться, і лише прислухавшись їм, можна досягнути успішних результатів. Не проти природи, а разом з нею за допомогою закладених у ній сил лікар може вилікувати хворобу, тобто він може усунути перешкоди, прочистити дорогу здоровим, зміцнілим, відновлюючим силам і підтримувати їх, але без них він безсилий. Природа лікує хвороби за підтримки лікаря, який їй служить, дотримується її вказівок.

Будь-яке мистецтво може досягти чого – небудь лише за допомогою природи; воно не досягає нічого, коли іде проти неї. Всі досягнення техніки, які викликають подив, такі блискучі тільки завдяки тому, що їх творці уміють використовувати сили природи. Людина не сильна в боротьбі з природою, природа сміється над її фантазіями, її творіннями, людина сильна тільки разом з нею. Сили і закони, закладені в природі, непорушні. Вона може, чого хоче, і хоче тільки те, що може. Головне зло на світі, всякі нещастя і злочини відбуваються тому що природа людини не одержала задоволення. Хто вміє спостерігати за опором природи неприродним обмеженням і утиском, дивуються її енергії. Природа – це сила.

І в людині її природа також сила. Можна не зрозуміти, що в неї вклала природа, і старатися придушити її намагання. Але все, що виходить із окремої людини відбувається завдяки використанню закладених в ній сил. Природа не любить насмішок, час розплати неминуче настане. Нічого не залишає вона невідплаченим. Протиприродний і при цьому злий вчинок може народити тільки зло. Тому прислухайся і зважай на голос природи, прямуй вказаним нею шляхом. Лише в союзі з нею можна досягти щастя і зробити щасливим інших. Без довір'я людини до природи неможливе природовідповідне, успішне виховання.

Дістервег наголошує, що все що нас оточує і ми самі є продуктом природи. Істоти можуть стати тільки тим, до чого мають задатки. Рослина ніколи не стане твариною, а тварина – рослиною. Ніяке мистецтво не може з дуба зробити березу або з води – троянду, чи тюльпан [5, с. 363]. Аналогічна справа і з людиною. Вона може стати і повинна стати тим, до чого в неї є природні задатки. Якщо в живій істоті немає людських задатків, то з неї людини ніколи не вийде. Людина може стати людиною лише тому, що в неї від природи закладені задатки людини. Оскільки Природа заклала в конкретну людину ті чи інші задатки, то це, очевидно, бажання Природи. Тоді той, хто сприяє розвитку цих задатків і їх зміцненню, діє в інтересах самої Природи. В педагогічній теорії Дістервега принцип природовідповідності включає в себе дві вимоги: одна – “Уникай у вихованні протиприродного!”, друга – “Дій природовідповідно!” [6, с. 362].

І тому, Дістервег наголошує, що природовідповідне виховання треба узгоджувати ще й з конкретними соціально-історичними умовами життя дитини, з духовним життям суспільства. Дитину потрібно виховувати для даного часу і у відповідності до умов життя даного народу, враховувати всю культуру у широкому смислі й, особливо, культуру країни, яка є батьківщиною для дитини.

У справі навчання і виховання керівну і вирішальну роль відводить учителю. Дістервег популяризував вчительську професію і поставив ряд вимог до особи вчителя:

- досконало знати свій предмет, любити свою професію і дітей;
- бути рішучим, енергійним, мати тверду волю і характер, весь час вести дітей вперед, не відступаючи від своїх принципів;
- мати громадянську мужність і свої власні переконання – ніколи не зупиняється – весь час працювати над власною освітою;
- бути носієм високих моральних якостей і завжди бути прикладом для своїх вихованців: “Покажи мені своїх учнів, і я побачу тебе” [4, с. 210].

Успішне навчання, на думку Дістервега, завжди носить виховуючий характер. Воно не тільки розвиває розумові сили дитини, але й формує всю її особистість: її волю, почуття, поведінку.

Методика Дістервега також передбачає здійснення навчання захоплюючим, цікавим. Для цього в учнів потрібно пробуджувати інтерес до нього. Все це можна досягти через:

- 1) різноманітність, 2) енергійність, 3) особистість вчителя.

Головне завдання навчання, за Ф.В.А.Дістервегом, збуджувати пізнавальні нахили вихованця, щоб вони розвивались у засвоєнні і пошуках істини. Виховувати означає збуджувати розумову активність учнів – таке головне положення його дидактики розвиваючого навчання, що лежить в основі цілої системи дидактичних правил. Він вимагав розвиваючого, виховного і освітнього навчання.

Дістервег запропонував і обґрунтував розвиваючий (елементарний) метод навчання, який орієнтований на активність і самостійність учнів. При такому методі вчитель веде заняття у діалогічній формі, коли запитання задаються як з боку самого вчителя, так і з боку учнів. Цей метод вчить дитину вільно мислити. “Поганий вчитель повідомляє істину, хороший вчить її знаходити” [4, с. 211].

Основи дидактики розвиваючого навчання він сформулював в 33 чітких правилах. Навчання повинно узгоджуватися з людською природою і законами її розвитку. Великого значення він надавав наочності, яка знайшла конкретне вираження у правилах: “від близького до далекого”, “від простого до складного”, “від більш легкого до більш важкого”, “від відомого до невідомого” [4, с. 213; 215]. Цим правилам Ф.В.А. Дістервег дав психологічне обґрунтування і застерігав учителів від їх формального використання. Неодмінною умовою успішного засвоєння навчального матеріалу він вважав доступність його для учнів: “Нічого не вчи передчасно” [5, с. 364]. А щоб знання були міцними, він радив учителю турбуватись про те, щоб учні не забували вивченого матеріалу: “учити й забувати – означає руйнувати пам'ять” [5, с. 364]. Він вимагав, щоб учителі виховували також культуру мови.

Висновки... Таким чином, погляди німецького педагога Адольфа Дістервега і на сучасному етапі розвитку педагогічної науки не втратили своєї актуальності. Виховання Дістервег розглядав як основу природовідповідності і наголошував про необхідність здійснювати виховання у строгій відповідності до природного розвитку дитини з урахуванням її вікових та індивідуальних особливостей.

В перспективі, на наш погляд, необхідно дослідити взаємозв'язок принципу природовідповідності з принципами культуровідповідності та самодіяльності.

Література

1. Александрова О. Філософія середніх віків та доби Відродження. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. – 169с.
2. Бобак М.І. Ідеї громадянського гуманізму в українській духовній культурі (XVI-XVIII ст.). : автореферат дис...канд.філос. наук: 09.00.05/ М.І.Бобак, Львів нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2001. – 19. – укр.
3. Дістервег А. Руководство к образованию немецких учителей. Хрестоматия по зарубежной педагогике. – М.: Учпедгиз, 1956. – С. 205-216.
4. За гармонию взаимоотношений человека с природой./ ред. Гирусов Э.В./ – М.: [б. и.], 1989. – 172с.
5. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. – К.: Центр навч. літер., 2006. – С. 360-364.

6. Медведков А.П. Краткая история педагогики в культурно-историческом освещении. – СПб: Изд. Я.Башмакова, 1912. – 300с.
7. Соколов П. История педагогических систем. – Спб.: Издание О.В.Богдановой, 1913. – 506 с.
8. Столяренко О. Педагогічна підтримка в особистісно зорієнтованій парадигмі виховання // Рідна школа. – 2004. – №5. – С.10-13.

Анотація

У статті розглядається проблема природовідповідного виховання, аналізується своєрідність бачення природовідповідного виховання в педагогічній концепції А. Дістервега. Звертається увага на вимоги німецького педагога до принципу природовідповідності.

Аннотация

В статье рассматривается проблема природосообразного воспитания, анализируются особенности виденья природосообразного воспитания в педагогической концепции А. Дистервега. Акцентируется внимание на требования немецкого педагога к принципу природосообразности.

Summary

The article focuses on the problem of natural education, analyses the peculiarities of the vision of the natural education in the Adolph Diesterweg's pedagogical concept. The requirements of the German pedagogue on the principle of nature correspondence are paid attention to.

Ключові слова: природовідповідне виховання, принцип природовідповідності, природний розвиток.

Ключевые слова: природосообразное воспитание, принцип природосообразности, естественное развитие.

Key words: natural education, principle of nature correspondence, natural development.

Подано до редакції 06.10.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Окольничю Т.В.

УДК 378(091)(47+57)“19”

©2012

Зотова Л.М.

ГУМАНИТАРНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ВЫСШЕГО ЖЕНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В
РОССИИ
НАЧАЛА XX ВЕКА

*"И сотворил Бог человека по образу Своему,
по образу Божию сотворил его;
мужчину и женщину сотворил их"
(Бытие, гл. 1, ст. 27).*

Глубокое понимание человеком структурных и системных изменений, происходящих в современном социокультурном обществе, помогает осознать и проникнуть в суть многих противоречий и препятствий, тормозящих модернизационный путь развития общества и образовательной системы как части мирового образовательного пространства. Сегодня с особой остротой поднимаются вопросы воспитания подрастающего поколения, подтверждая тезис о том, что дети не только наше светлое будущее, но и наша спокойная старость. Принятый в семье семейный уклад во многом определял отношение к женщине, матери, сестре, дочери. Ценностные ориентиры формировались с детства, передавались из поколения в поколение, определяя отношения между взрослыми членами семьи. Пример старших всегда составлял авторитет для младших. Заложенные с детства духовно-нравственные ценности определяли ролевые установки и жизненный путь, как мужчины, так и женщины, а также позволяли реализовать свой творческий потенциал с наибольшей долей вероятности достичь желаемого успеха в жизни. В этой связи следует отметить, что проблематика социальных отношений мужчин и женщин является сферой интересов гендерных исследований.

Гендерные исследования как новое направление российского гуманитарного знания, находится в процессе становления и институционализации. Основу гуманитарных знаний составляют социальные и культурные факторы, определяющие отношение общества к мужчинам и женщинам, их поведение в связи с принадлежностью к тому или иному полу, стереотипные представления о мужских и женских качествах, то есть все то, что переводит проблематику пола из области биологии в сферу социальной жизни и культуры. Для многих междисциплинарных знаний о человеке качества мужественности и женственности представляют интерес, прежде всего, не как «имманентный природный фактор, а как концепт культуры и продукт развития общества» [1, с.9].

Главными женскими функциями были и остаются биологическая и социальная – быть матерью, воспитательницей детей и хранительницей семейных ценностей. Жизнедеятельность женщины изначально связывалась с семьей, материнством и воспитанием детей. Биологическая и социальная составляющие женского сущностного начала не требовали корректировки, так как именно женщина являлась хранительницей